

Pr. dr. Marin Stamate

**MISIUNEA ȘI SLUJIREA
ORTODOXIEI ROMÂNEȘTI CONTEMPORANE
LA ÎMPLINIREA A 120 DE ANI
DE LA DOBÂNDIREA AUTOCEFALIEI
ȘI A 80 DE ANI DE LA RIDICAREA
LA RANGUL DE PATRIARHIE
A BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

În cursul acestui curgător an, 2005, se împlinesc 120 de ani de la dobândirea autocefaliei și 80 de ani de la ridicarea la rangul de patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române, evenimente bisericesti petrecute în țara noastră la 25 aprilie 1885 și, respectiv, 4 februarie 1925.

Aceste evenimente sunt o încununare firească a unei îndelungate perioade istorice de vrednică lucrare a Bisericii atât în folosul duhovnicesc al propriilor credincioși, cât și al Ortodoxiei în ansamblul ei.

Referindu-ne în cele ce urmează la Biserica noastră, vom preciza că, având în vedere străvechiul început al pătrunderii creștinismului „la poporul nostru românesc“, care „e tot atât de adânc ca și așezarea coloniștilor romani sau mai bine, a strămoșilor noștri pe pământul Daciei“, având în vedere originea apostolică a acestui creștinism, care, după tradiție, a fost propovăduit în părțile noastre de Sfântul Apostol Andrei cel dintâi chemat, având în vedere crearea, pe la sfârșitul secolului al III-lea, a celui dintâi centru de organizare și administrație creștină bisericească de la noi, la Tomis - Constanța noastră de azi, având în vedere urmele străvechilor locașuri sfinte care ies mereu la iveală în toate laturile țării, statornicia în credința ortodoxă, precum și mulțimea martirilor credinței de care se pomenește în documentele vechi, toate acestea mărturii ale vieții creștine în vremea aceea

pe întreg teritoriul patriei noastre, se poate presupune că ea a luat ființă o dată cu poporul român și că apoi, în sânul acestuia, s-a răspândit, dezvoltat și prosperat în chip deosebit. Cursul istoriei ei în ceea ce privește organizarea a urmat cu fidelitate etapele de dezvoltare ale organizării acestuia, căci, ca și în alte părți, și în viața Bisericii Ortodoxe Române, precum afirmă mitropolitul primat al României, Calinic Miculescu (1875-1886), „cele relative la organizare“ s-au „schimbat o dată cu schimbările publice“¹.

Stăpâni din cele mai vechi timpuri pe acest pământ, în vremea migrației popoarelor, strămoșii noștri au rămas pe loc, uniți prin legătură sfântă, de pământ, de neam, de credință și de limbă, făurită de ei din rădăcini daco-latine, tâlcuind într-un minunat grai propriu dumnezeiasca Evanghelie, în cuvinte de temelie care se păstrează până astăzi. Cu această zestre trainică am străbătut veacurile, urzindu-ne și desăvârșindu-ne ființa noastră națională și organizându-ne treptat în formații statale în toate ținuturile locuite de români: Transilvania, Muntenia și Moldova.

Ori de câte ori poporul român a pășit pe o nouă treaptă a organizării sale de stat, Biserica noastră, urmând prevederile canonului 34 apostolic, a dobândit și ea forme noi de organizare, în armonie cu realizările din viața neamului. Astfel, afirmarea independenței Țării Românești, prin biruința de la Posada din 1330, avea să aducă după sine cărmuirea Bisericii prin căpetenii proprii. De aceea, domnitorul Țării Românești, Nicolae Alexandru Basarab, a stăruit ca neapărat să fie cărmuitor al Bisericii țării mitropolitul Iachint de Vicina, pe care îl și chemase el în scaunul de mitropolit la Curtea de Argeș. De asemenea, după organizarea Țării Moldovei ca stat independent, în 1359, Iosif Mușat va fi recunoscut ca mitropolit al Moldovei, în 1401, la cererea domnitorului Alexandru cel Bun și a țării.

Cele două mitropolii au fost organizate pe principiul etnic-teritorial. Reședința mitropoliților a fost stabilită acolo unde era și reședința voievozilor: la Argeș, apoi la Târgoviște și, mai târziu, la București, în Țara Românească, la Suceava și apoi la Iași, în Moldova.

Prin faptul că aceste acte importante s-au împlinit cu aprobarea Patriarhiei Ecumenice, cele două mitropolii românești s-au aflat vreme îndelungată în strânse relații cu aceasta. În felul acesta, ele au ținut legătura dogmatică cu tronul patriarhal și au recunoscut jurisdicția canonică a ierarhului

1. Pr. prof. Nicolae Șerbănescu, *Șaizeci de ani de la înființarea Patriarhiei Române*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, CIII (1985), nr.

de acolo, dar în același timp s-au bucurat de independență administrativă internă și de autonomie bisericească deplină. Nerecunoscând niciodată altă autoritate din afară, decât supremația și jurisdicția canonică a patriarhului din Constantinopol, care s-a manifestat întotdeauna numai în materie de dogmă și disciplină, e de la sine înțeles că cele două mitropolii se bucurau de o autonomie internă completă și o dependență externă mai mult nominală decât efectivă. O astfel de dependență obliga pe cei doi ierarhi români să pomenească pe patriarhul ecumenic la Liturghie și să-i înscrie numele în diptice, să-i ceară încuviințarea și recunoașterea canonică după alegerea lor în scaun, să primească Sfântul Mir de la Constantinopol și, în unele cazuri, să se supună judecății sale bisericești.

Acestea erau, în general, semnele vizibile prin care se manifesta dependența de Patriarhie. În celelalte probleme de ordin intern ale Bisericii moldovene sau muntene, patriarhul ecumenic nu avea nici un amestec. Cu toate că numărul acestor semne era destul de redus, totuși, ele sunt în măsură să ne arate că Bisericele din Principatele Române nu aveau încă o independență deplină, deci nu erau autocefale. Pentru autocefalie însă ele erau îndreptățite în mod deplin, dacă avem în vedere dezvoltarea lor privind organizarea, starea materială și mai ales cea culturală.

De altfel, de la bun început se constată documentar premisele de afirmare a unei independențe bisericești și semnele unei atenții deosebite acordate ambelor mitropolii de către Patriarhia Ecumenică, datorită rolului important pe care îl aveau pentru Ortodoxie în această parte a lumii, asaltată de expansiunea crescândă a turcilor dinspre sud-est și de acțiunile prozelitiste ale catolicismului dinspre nord-vest. În baza acestor considerente, mitropolitul Ungrovlahiei avea și atribuțiile de „exarh al Plaiurilor“, titlul onorific de „loctiitor al Nicomidiei“, „al Ancirei“ și mai târziu titulatura de „loctiitor al Cezareii Capadociei“, mitropolie care fusese ilustrată odinioară prin marea personalitate a Sfântului Vasile cel Mare.

Biserica noastră Ortodoxă Română a căpătat ulterior o poziție de asemenea natură privilegiată, încât după căderea Constantinopolului la anul 1453, ea avea să ajungă mai apoi la stadiul de înălțare, în care să ia locul Patriarhiei Ecumenice. Aceasta, pentru faptul că Biserica noastră și-a agnosticat merite mari și unanim recunoscute mai ales prin milosteniile, darurile și ajutoarele îndreptate de voievozii, ierarhii și boierii români către patriarhiile răsăritene sărăcite de opresiunea otomană, precum și către Locurile Sfinte

din Orient, mănăstirile grecești din Sfântul Munte Athos și din alte părți, care au beneficiat de veniturile considerabile ale mănăstirilor închinată din Țările Române. Pământul românesc a constituit veacuri de-a rândul loc de refugiu, de azil și de ajutor pentru mulți ierarhi și teologi din Răsărit, care au aflat la noi scăpare, sprijin material și moral, încât și-au continuat activitatea înființând școli și tipărend cărți de slujbă și de învățătură în limbile greacă, slavă și arabă pentru Bisericele ortodoxe surori. Din cei 11 patriarhi care s-au succedat pe tronul ecumenic în secolul al XVI-lea, doar unul n-a reușit să ajungă măcar într-o scurtă vizită pe pământul locuit de poporul român².

Este demn de luat în seamă faptul că la români alegerea de căpetenie bisericești din partea locului întreținea și sporea conștiința maturizării lor bisericești de a se cârmui singuri. În același timp, nu slăbea nici conștiința unității cu Bizanțul de unde, pentru marile lor acte bisericești, românii cereau binecuvântarea și recunoașterea.

Deși nevoiți să se organizeze și să trăiască în state separate, românii de pretutindeni au păstrat și și-au afirmat permanent conștiința unității lor de neam, de limbă, de obiceiuri și de credință ortodoxă.

Înaintând pe firul istoriei, marile înfăptuiri ale secolului al XIX-lea din viața poporului nostru: Unirea Principatelor la 1859 și Independența statului român la 1877, au adus și importante împliniri bisericești, între care, îndeosebi, recunoașterea autocefaliei Bisericii noastre. Recunoașterea autocefaliei Bisericii a rezultat, așadar, firesc și necesar, mai cu seamă, din dobândirea Independenței de stat a României. Încă din 1857, în Divanul Ad-hoc din Moldova, o comisie bisericească, din care nu lipsea episcopul Melchisedec Ștefănescu, apostolul Unirii, marele erudit al vremurilor și apropiatul colaborator al lui Cuza, „cel mai strălucit și mai învățat episcop al românilor“, cum spunea mitropolitul Veniamin Costachi³, considerat „fala Bisericii Ortodoxe și adversarul cel mai aprig al schismaticilor și ereticilor“⁴, ocupându-se de viitoarea organizare a Bisericii Române, numea Biserica strămoșească drept „Biserica autocefală și Ortodoxă a Moldo-României,

9-12, p. 837.

2. Gheorghe Vasilescu, *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române*, în „Vestitorul Ortodoxiei“, anul XVI (31 ianuarie 2005), nr. 349-350, p. 4.

3. Diac. George Dincă, *Episcopul Melchisedec, apostol al Unirii Principatelor Române și mare erudit al vremurilor*, în revista „Glasul Bisericii“,

fică și membră a Sfintei Biserici, sobornicești și apostolice a Răsăritului, al cărei Cap și începător este Domnul nostru Iisus Hristos“⁵.

Din cât se cunoaște, mișcarea pentru recunoașterea autocefaliei a pornit îndată după înfăptuirea Unirii Principatelor Române (1859) și unificarea vieții lor statale (1862), care a făcut necesară și organizarea Bisericii naționale corespunzător cu noua situație politică, considerabil crescută, a României moderne. Ea a fost susținută cu multă stăruință de mitropolitul Nifon al Ungrovlahiei (1850-1875) și Calinic Miclescu al Moldovei (1865-1875) și îmbrățișată cu căldură și demnitate de domnitorul Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) și de alți bărbați de stat români din acea vreme.

Marea încordare între cârmuitorii Bisericii noastre și Patriarhia Ecumenică s-a iscat de îndată după secularizarea de către statul român, la 26 decembrie 1863, a averilor mănăstirilor închinată. Deși statul acordase spre răscumpărare Locurilor Sfinte, unde aceste averi fuseseră închinată, o sumă considerabilă, totuși oferta a fost respinsă, patriarhul Sofronie al III-lea (1863-1866) și cercurile patriarhale refuzând acordarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. În astfel de împrejurări s-a pronunțat, la 3 decembrie 1864, Decretul organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru problemele religiei române, care prevedea, în primul articol, că „Biserica Ortodoxă Română este și rămâne independentă de orice autoritate bisericască străină, întru tot ce privește organizarea și disciplina“⁶. Această inițiativă constituia cel dintâi pas spre autocefalie. Era pentru prima dată când în istoria Țărilor Române, un text de lege prevedea în mod oficial independența Bisericii Ortodoxe Române.

Cum era de așteptat, la începutul anului 1865, patriarhul ecumenic Sofronie i-a scris în termeni aspri domnitorului Alexandru Ioan Cuza, reproșându-i, între altele, și „proclamarea de sine a autocefaliei Bisericii Române“. În luna februarie, același an, Cuza Vodă a răspuns că „Biserica Română e neatârnată de orice Biserică străină în ce privește organizarea și disciplina, având acest drept „ab-antiquo“, cum dovedesc o seamă de mărturii străvechi“⁷, și că ea trebuie „să aibă o exprimare legală în stat, iar în Biserica de Răsărit, gradul și acea independență pe care a dobândit-o de

XL (1981), nr. 1-2, p. 170.

4. Preot Eugen Drăgoi, *O sută de ani de la nașterea episcopului Melchisedec Ștefănescu*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, CX (1992), nr. 4-6, p. 44.

mult față de celelalte Biserici Ortodoxe, căci numai așa va putea face bine nației⁸.

Surprins de acestea, patriarhul Sofronie trimite câte o scrisoare domnitorului Cuza și mitropoliților Nifon și Calinic, încunoscându-i totodată și celelalte Biserici Ortodoxe despre situația bisericească din România și cerându-le părerea, în care expune faptul că cele referitoare la „proclamarea de sine a Bisericii Române ca independentă” sunt contrare Canoanelor și vechii Tradiții.

Mitropoliții mai sus-menționați, cât și domnitorul Cuza răspund scrisorilor patriarhului Sofronie, la 12 mai și, respectiv, 10 iulie 1865, apărând cu dârzenie independența Bisericii Române prin afirmația că „niciodată în decursul veacurilor, ea n-a fost supusă Bisericii din Constantinopol, ci cu totul independentă în ce privește administrarea, păstrarea statornică a legăturilor canonice cu celelalte Biserici, împreună cu care a venerat credința ortodoxă⁹”. Iritat de răspunsul primit, patriarhul Sofronie s-a arătat dispus să ia măsuri severe împotriva „proclamației de sine a suspectei independențe a Bisericii Române”.

Nu s-a ajuns la asemenea măsuri, pentru că la 11 februarie 1866, cum se știe, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a fost silit să-și părăsească tronul. Dar lupta pentru dobândirea autocefaliei Bisericii noastre a continuat și s-a exprimat limpede în articolul 21 al Constituției statului român, promulgate la 30 iunie 1866 de regele Carol I (1866-1914), prin care s-a statornicit că „B.O.R. este liberă de orice atârnare străină, dar păstrează unitatea dogmatică cu Biserica Ecumenică a Răsăritului” și ea are „o autoritate sinodală centrală pentru reglementarea chestiunilor canonice și disciplinare¹⁰”. Pe temeiul acestor principii constituționale, s-a alcătuit în 1869 un proiect de Lege bisericească, proiect care la 4 decembrie 1872 a devenit Legea organică a B.O.R., fără să prevadă însă nici unul din punctele cerute de Patriarhia

5. D.A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, VI, 1, București, 1896, p. 428-429.

6. Alexandru M. Ioniță, *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, în revista „Biserica Ortodoxă Română”, CIII (1985), nr. 5-6, p. 371.

7. Pr. lector Dumitru Gh. Radu, *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române. La a 90-a aniversare*, în revista „Biserica Ortodoxă Română”, XCIV (1976), nr. 3-4, p. 400.

Ecumenică. Legea organică, prin care se prevedea autocefalia B.O.R., orânduia constituirea Sfântului Sinod, menit „să păstreze unitatea dogmatică și canonică cu Biserica Ecumenică, precum și unitatea administrativă și disciplinară a Bisericii naționale“. După aprobarea și promulgarea Legii organice din 1872, mitropolitul primat Nifon a înștiințat despre aceasta pe patriarhul ecumenic Antim al VI-lea (1871-1873), trimițându-i și un exemplar din lege, cu „speranța că o va găsi bună“, dar patriarhul respectiv n-a dat nici un răspuns, ceea ce s-a interpretat la București ca o aprobare tacită.

După cucerirea Independenței de stat, în urma Războiului victorios din 1877-1878 contra Imperiului Otoman, autoritatea și prestigiul României independente au crescut în ansamblul statelor europene. O dată cu aceasta a sporit și autoritatea și prestigiul B.O.R., iar recunoașterea autocefaliei sale se impunea de la sine. Dar Patriarhia Ecumenică continua să se opună acordării autocefaliei. Conflictul cu Patriarhia de Constantinopol rămânea pe mai departe deschis.

Astfel, cu conștiința cărmuirii de sine și a răspunderii Bisericii pentru cerințele duhovnicești ale credincioșilor, membrii Sfântului Sinod al B.O.R., în Joia Mare, la 25 martie 1882, au sfințit, în Catedrala din București, Sfântul și Marele Mir. În acest sens, conducerea superioară de atunci a Bisericii noastre a purces la cele de cuviință, prin scrisoarea mitropolitului primat Calinic Miculescu adresată patriarhului ecumenic la 20 aprilie 1885 privind confirmarea oficială a poziției sale în concernul Ortodoxiei ecumenice. Demersurile ce s-au făcut au avut ca efect binecuvântarea și recunoașterea oficială a autocefaliei Bisericii noastre de către Patriarhia Ecumenică prin Tomosul sinodal la 25 aprilie 1885, semnat de patriarhul ecumenic Ioachim al IV-lea și de către ceilalți membri ai Sinodului din jurul său. Acest act era socotit de prea înțeleptul patriarh Ioachim al IV-lea, ca un act „rațional, drept și corespunzător cu așezămintele bisericești“.

Cu primirea acestui Tomos, se împlinea în adevăr un act de dreptate și îndreptățire istorică. Sfântul Sinod al B.O.R., în ședința sa solemnă din 6 mai 1885, a dat citire Tomosului pentru recunoașterea autocefaliei B.O.R. exprimându-și bucuria pentru acest mare act bisericesc de dragoste frățescă și vestind evenimentul și celorlalte Biserici Ortodoxe autocefale surori.

Aceste acte încheiau și adăugau deopotrivă strălucire unei înfăptuiri istorice: autocefalia B.O.R. Pășind în rândul Bisericilor autocefale, Biserica noastră s-a identificat cu aspirațiile poporului în mijlocul căruia și-a înde-

plinit misiunea ei de slujitoare a patriei și a neamului. A propășit în toate cele trei laturi de activitate specifică ei: învățătorească, sfințitoare și de bună păstorire a credincioșilor. Și-a îmbogățit din an în an tezaurul duhovnicesc, prin traduceri ale Sfintei Scripturi în limba poporului, prin înflorirea învățământului religios, prin propovăduirea cuvântului de zidire a sufletelor, prin opere teologice valoroase, cunoscute astăzi în întreaga lume creștină.

Urmare firească a înfăptuirii cu multe jertfe a Statului național unitar român la 1 Decembrie 1918 și pe baza, mai ales, a autocefaliei noastre bisericești, Biserica Ortodoxă Română, având acum un număr mai mare de credincioși și de eparhii, și-a dat o organizare unică și unitară pe întreg teritoriul românesc. Iar ca încoronare a tuturor împlinirilor din viața poporului și statului nostru, B.O.R., urcând pe cea mai înaltă treaptă a organizării ei unitare și a afirmării autocefaliei sale, a dobândit la 4 februarie 1925 demnitatea și titlul de *patriarhie*, eveniment de la a cărui înfăptuire Biserica noastră a aniversat, tot în acest an, opt decenii.

Era mărturia României și în același timp și cea a Bisericii noastre, care și-a dobândit această vrednicie prin înțelepciunea Întâistătătorului ei, dr. Miron Cristea (1868-1939), devenit în același an 1925 primul patriarh al B.O.R. (1925-1939).

Patriarhia Ecumenică luând act de hotărârea comună a Bisericii și a Statului român, a recunoscut prin Tomosul patriarhal din 30 iulie 1925 înființarea Patriarhatului român.

Înființarea Patriarhiei Române a adus un spor de putere și prestigiu nu numai Bisericii românești și poporului căruia îi aparține și cu ale cărui destine și-a împletit existența și lucrarea, ci și Ortodoxiei întregi. Împlinire și desăvârșire a autocefaliei, patriarhatul B.O.R. consacră deplina independență a Bisericii și a poporului român în organizarea și desfășurarea vieții lui religioase. El a avut rostul să contribuie și a și contribuit la păstrarea și la adâncirea unității spirituale a obștii românești, statornică în aceeași lege și credință strămoșească pe pământul străbun al României.

De la această dată, Biserica noastră a urcat din slavă în slavă, înscriind în cronică ei sfântă înfăptuiri de mare însemnătate. La loc de frunte se află păstrarea cu grijă și dezvoltarea principiului sinodalității, conducerea sinodală a Bisericii, potrivit cu întocmirile Sfinților Apostoli, a practicii Ortodoxiei și a legislației ei. Bucurându-se de o deplină autonomie, Sfântul Sinod a întocmit legiuiri și norme unitare pentru întreaga Biserică Ortodoxă

Română, potrivit cu cerințele pastorale ale clerului și credincioșilor ortodocși români, acordând o participare largă a acestora la slujirea Bisericii.

În afară de aria Ortodoxiei ecumenice, Biserica noastră și-a atras prețuirea Bisericilor Ortodoxe surori pentru lucrarea ei în promovarea spiritului de dragoste frățească, de strângere a legăturilor dintre Bisericile Ortodoxe, de sporire a înrâuririi Ortodoxiei în întreaga lume creștină și pentru deștelenirea căilor către unirea tuturor Bisericilor. Pe plan intercreștin, participând prin ierarhii și teologii ei la întâlnirile marilor organizații creștine mondiale: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene, Conferința Creștină pentru Pace etc., Biserica Ortodoxă Română și-a adus și-și aduce consecvent contribuția ei la soluționarea problemelor care frământă creștinătatea și întreaga omenire contemporană: unitatea creștină și apărarea vieții și păcii în lume.

Roade binecuvântate ale autocefaliei Bisericii și ale înălțării ei la treapta de patriarhie sunt și strădaniile întâistătorilor Sfintei noastre Biserici strămoșești. Celui dintâi patriarh Miron Cristea (1925-1939), pe lângă multe alte însemnate realizări, îi revine marele rol de a fi deschis larg porțile Bisericii noastre către activitatea ecumenică. De la primele adunări din 1927 ale acestei mișcări, prezența și aportul ierarhilor și teologilor ortodocși români au impresionat prin contribuția lor binefăcătoare pentru refacerea unității creștine.

Patriarhul Miron Cristea publică „Adevăruri istorice asupra întregirii neamului“ (1929) și apoi își adună în cinci volume mari: pastorale, predici și cuvântări (ultimul din 1938) pline de idei, serios lucrate, cu stil literar și frumuseți artistice.

În iulie 1927, după moartea regelui Ferdinand, devine pentru o perioadă membru într-o triadă de regenți, putând semna unele documente, ca și regii. N-a fost de lungă durată această regență. În 1939 este numit prim-ministru și consilier de coroană, situație în care îl găsește moartea în anul 1939, la 6 martie, la Cannes, în Franța.

Cuvintele patriarhului Miron Cristea, care trasează liniile întregii lui activități, sunt următoarele: „Biserica trebuie să iasă cât mai des cu corabia sa în largul lumii, în valurile frământărilor sociale, contribuind astfel la salvarea poporului din nevoile și mizeriile zilnice, nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta“.

„Patriarhatul lui Miron Cristea a fost o mândrie a Bisericii și o înălțare

a prestigiului ei. Prin inițiativele și activitatea sa, el a lăsat amintirea unui mare om bisericesc, mare diplomat, mare om de cultură, un modern. O bună înțelegere a Bisericii noastre în epoca modernă¹¹.

Cel de-al doilea chemat la conducerea Patriarhiei Române, Nicodim Munteanu (1939-1948), după ce a fost arhimandrit de scaun și director de seminar între 1903-1906 la eparhia noastră, a păstorit cu înțelepciune Patriarhia Română în vremurile tulburi ale celui de-Al II-lea Război Mondial.

A văzut „Golgota Bisericii din Transilvania“ după odiosul Dictat de la Viena, din 30 august 1940, prin care 11 județe din partea de nord a Transilvaniei, însumând o populație de peste 1.300.000 de credincioși români, erau anexate Ungariei horthyste. În astfel de împrejurări istorice vitrege, când își vedea trupul turmei sale sfârtecat din toate părțile, a ostenit mai departe pe tărâmul cărturăresc, chibzuind că numai în acest fel își mai putea ajuta păstoriții. Lista bibliografică a operelor sale, traduceri și tipăriri de cărți, lucrări teologice, predici și scrieri de zidire sufletească, în special colecția „Ogorul Domnului“, obligă la respect și admirație.

Lucrarea cărturărească a acestui patriarh numit de scriitori „starețul Moldovei“, ca făuritor de slovă românească și tălmăcitor al predaniilor Bisericii, după cum aprecia urmașul său în scaun, patriarhul Justinian, se înalță în câmpul literaturii românești ca un pisc de munte.

Nu vom putea alcătui o listă asemănătoare pentru cel de-al treilea patriarh, Justinian Marina (1948-1977). S-a spus destul de des despre el că n-a excelat prin scris și prin cultură teologică înaltă, deși volumele „Apostolat social“ și catalogul bibliografic al înfăptuirilor sale ar putea totuși să ne îndemne să cercetăm această imagine acreditată, poate, pe nedrept¹². Înainte de orice, Justinian Marina a fost patriarhul „refacerii unității bisericești și al înnoirii Bisericii“, cu legiuiri valabile și astăzi, a fost arhitectul reorientării depline, precise și sigure a preoțimii noastre și a Bisericii, sub toate aspectele, în anii în care s-a dovedit imperios necesară și vitală această reorientare¹³. El este acela care, s-ar putea zice, a negociat în termeni de respect reciproc și de comportare civilizată raporturile dintre Biserică și stat, stabilind realist dreptul la existență al credinciosului cetățean, adică deplina libertate,

8. Alexandru M. Ioniță, *art.cit.*, p. 362.

9. Arhim. Fotie Balamaci, *Documente. Corespondența între Patriarhia de Constantinopol și mitropolitul Ungrovlahiei, D.D. Nifon, între domnitorul Alexandru I. Cuza și între toate Bisericile Ortodoxe cu privire la legile*

prin Constituție, de a-și exercita pornirile conștiinței așa cum fiecare crede de cuviință. El însuși, modest, dar în același timp autor al ecumenismului practic în Biserica Ortodoxă Română, a invocat întotdeauna sinodalitatea, colaborarea cu toți membrii Sfântului Sinod și cu șefii celorlalte culte. Patriarhul de piosă amintire Justinian Marina a lăsat în istoria Bisericii noastre un nume acoperit de incontestabile împliniri. Deși în timpul păstoririi sale s-au petrecut o serie de schimbări determinate de crearea unui nou cadru social, totuși, el a reușit să mențină prestigiul Ortodoxiei românești. Anii păstoririi sale au adus importante schimbări la nivelul organizării Bisericii: întocmirea unui nou Statut pentru organizarea și funcționarea B.O.R., reîntregirea Bisericii din Transilvania prin revenirea preoților și credincioșilor uniți, organizarea învățământului teologic cu școli de prestigiu, tipografii și tipărituri de înaltă calitate, canonizarea unor sfinți de origine română, salarizarea parțială a preoților de mir de la stat, înființarea Casei de Pensii a Bisericii și a unor așezăminte sociale pentru clericii bătrâni.

„Reprezentant de seamă al conștiinței ecumenice practice”¹⁴, cum îl numea patriarhul academician Chiril al Bulgariei, el a îndrumat participarea Bisericii noastre la acțiunile Consiliului Ecumenic al Bisericilor și Consiliului Bisericilor Europene.

Dăruit de Dumnezeu cu înțelepciune, cu multă râvnă și zel apostolic, patriarhul Justinian Marina s-a străduit să creeze un climat binecuvântat, în care avea să-și desfășoare Biserica, prin ierarhii ei, activitatea pastoral-misionară, într-o societate cu concepții diametral opuse.

Aceeași înțelepciune a avut-o și patriarhul Justin Moisescu (1977-1986), teologul de renume, ierarhul și conducătorul de Biserică de largă cuprindere

aprobate de către Guvernul român pentru Sinodul din 1864, București, 1913, p. 66-67.

10. Gheorghe Vlăduțescu, *art. cit.*, p. 4.

11. Alexandru M. Ioniță, *Cei patru mari patriarhi ai celor 60 de ani de patriarhat ortodox românesc*, în „Biserica Ortodoxă Română”, CIII (1985), nr. 9-12, p. 784.

12. *Ibidem*, p. 789.

13. *Ibidem*.

14. *Ibidem*, p. 791.

15. *Ibidem*, p. 797.

ecumenică. Patriarhul Justin Moiescu și-a înscris numele printre marii ecumeniști contemporani, făcând cunoscută în întreaga lume Biserica Română, cu istoria ei, cu problemele ei actuale.

Patriarh al relațiilor multilaterale cu lumea creștină și al deschiderii noastre către lume¹⁵, Justin Moiescu s-a străduit mult, pe mai multe coordonate: pe cea pastorală; pe cea interortodoxă, în cadrul Conferințelor panortodoxe și al pregătirii Sfântului și Marelui Sinod; pe cea de restaurator al mănăstirilor și al bisericilor monumente istorice; pe cea a luptei pentru pace în cadrul Conferinței Creștine pentru Pace și pe cea ecumenistă, interconfesională și interreligioasă, în cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor și Conferinței Bisericilor Europene. Face parte dintre arhitecții Conferinței Creștine pentru Pace și ai Conferinței Bisericilor Europene; este, de asemenea, arhitectul intrării Bisericii noastre în Consiliul Mondial al Bisericilor, în 1961.

În timpul patriarhatului său s-au inițiat și dialogurile cu luteranii și cu romano-catolicii și au continuat cele deja începute. Este conducătorul religios care, ca român, a dus cu neodihnă, mereu treaz și însuflețit, peste mări și țări, faima Bisericii și a țării noastre.

Rămas credincios primei iubiri, profesoratului și studiului, a inițiat ca patriarh colecția de traduceri din Sfinții Părinți și colecția de volume de Artă creștină românească veche, cu intenția vădită de a scoate la iveală noi și puternice mărturii ale continuității noastre pe vatra românească, din cele mai vechi timpuri. Patronează studii, cărți și manuale de teologie, modernizează Tipografia Cărților Bisericești și reorganizează atelierele Patriarhiei și începe zidirea unui aproape nou Institut Teologic și a unui Centru Ecumenic în București.

Despre al cincilea patriarh al B.O.R., Prea Fericitul Teoctist, ar trebui să încercăm doar o prezentare parțială și un bilanț cu credit deschis, pentru că, deși a împlinit 90 de ani de viață, din care 55 de arhierie, își desfășoară misiunea pastorală, activitatea de conducere a Bisericii și talentul de arhitect și de constructor, ca și cum ar fi la începutul vieții.

Monarh școlit în răbdare, ierarh rămas fidel toată viața sa chemării monahale, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost chemat de Dumnezeu către încredințări și slujiri bisericești diverse, hărăzindu-i-se un destin unic printre ierarhii noștri, acela de a păstori în cea mai mare parte a provinciilor istorice românești, într-o vreme când a sluji lui Hristos și Bisericii Sale nu era nici ușor și nici lipsit de primejdii. A fost însă voia lui Dumnezeu să-l

pună la sfârșit de secol XX, spre a vâsli printre cele mai grele „stânci“ ale istoriei contemporane;

Condițiile noi de libertate ale trăirii și exprimării credinței de după anul 1989 au aflat Biserica în plin dinamism. Ca un stejar în fața furtunilor, Prea Fericirea Sa a biruit toate încercările, păstorind și deschizând Biserica unei noi vârste din istoria ei: noi eparhii și mulți ierarhi tineri și valoroși, noi protoierii, parohii, biserici, schituri, mănăstiri, reactivarea Mitropoliei Basarabiei, educația religioasă în școli, reviste, cărți, școli teologice medii și superioare fără seamăn între celelalte Biserici Ortodoxe, canonizarea de sfinți români, accesul și prezența preoților în spitale, armată, penitenciare, aziluri de bătrâni, orfelinate și case de copii, sistemul filantropic cu frumoasa-i lucrare în social, asociații și organizații cu caracter caritativ pentru cerințele credincioșilor ortodocși din țară și de peste hotare, organizarea colectelor pentru ajutorarea victimelor în urma dezastrelor naturale de la noi și din alte zone ale lumii, întărirea comunităților din diaspora românească, promovarea cu stăruință și tenacitate a istoricului proiect al Catedralei Mântuirii Neamului, programul „Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor“ desfășurat între 18-25 ianuarie ale fiecărui an, întâlniri ecumenice la patriarhiile surori, aprofundarea dialogului cu Bisericile Vechi Orientale, Romano-Catolică și Anglicană, activarea ecumenismului local, intensificarea activităților Bisericii noastre în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor și ale celorlalte organizații creștine, vizitele făcute în calitate de conducător ale delegațiilor sinodale în scop bisericesc la Moscova (1950, 1951, 1978, 1988), Sofia (1953, 1983), Finlanda (1971), Malabar - India (1976), Armenia (1983), America (1978), Patriarhia Ecumenică (1992, 2001), Vatican (1988, 2002), Bulgaria, Suedia (1987), Serbia (1987, 1995), Montreal (1963), Chantilly - Franța (1978), Creta (1979), Chambésy (1982), Oxford (1983), gazdă a unor evenimente sau oaspeți de excepție, precum Ședința Comitetului Executiv al Consiliului Mondial al Bisericilor (1994), slujirea în sobor la București a celor mai mulți dintre patriarhii ortodocși ai lumii (26-27 octombrie 1995), vizita Papei Ioan Paul al II-lea (1999), sau repetatele vizite ale unor întâistătători ortodocși (Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I - șapte vizite, Partenie al III-lea al Alexandriei - 1994, Pavle al Serbiei - 1995, Ignatie al IV-lea al Antiohiei - 1996), distincțiile cu înalte ordine din partea Patriarhiei Ecumenice, Alexandriei, Antiohiei, Ierusalimului și Moscovei, medalii, diplome sau alte însemne comemorative, înalte onoruri

academice acceptate cu multă smerenie, precum cele de Doctor Honoris Causa al Universităților din Oradea (1995), Galați (2000), Cluj, Constanța (2004) și Iași (2005), legăturile duhovnicești cu Dunărea de Jos, cu smeriții ierarhi de mai înainte, prin participarea la evenimentele importante pentru istoria eparhiei noastre și, mai ales, cele legate de noua slujire aici a P.S. Episcop dr. Casian Crăciun, titlul de „Cetățean de Onoare al Municipiilor: Galați și Brăila, toate acestea stau mărturie ale strădaniilor unuia dintre cei mai prestigioși și mai înțelepți patriarhi contemporani.

De aceea, în mod îndreptățit, toți fiii neamului românesc și întreg clerul bisericesc în frunte cu Înalt Prea Sfințiii ierarhi și episcopi au sărbătorit, au apreciat și au cinstit cum se cuvine vredniciile și efectele slujirii patriarhului nostru, rugând pe Bunul Dumnezeu să rânduiască Prea Fericirii Sale, ani mulți și binecuvântați, cu puteri sporite în continuarea lucrării de rodire a talanților, a darurilor pe care Dumnezeu le-a coborât asupra sa pentru binele întregii noastre Biserici.

Tot așa, pe bună dreptate, în comuniune cu toți fiii Ortodoxiei noastre, și ierarhul nostru, Prea Sfințitul Casian, slujitorii sfințiți și dreptmăritorii creștini din această străveche vatră de spiritualitate și credință a Dunării de Jos, județele Galați și Brăila, o dată cu sărbătorirea dobândirii autocefaliei și patriarhatului B.O.R., au întâmpinat cu prisoselnică dragoste și au prăznuit slujirea jertfelnică și osârdia Întâistătorului ei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, la 55 de ani de arhierie și 90 de ani de viață.

De altfel, prin similitudine cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, și vrednicul și luminatul nostru episcop, Prea Sfințitul Casian, anul acesta, în cursul doar a unei singure luni - 18 februarie - 18 martie, a fost întreit aniversat pentru neobosita sa slujire liturgică și misionară în biserici, parohii, școli, licee, spitale, penitenciare și în mari instituții. Interesul sporit depus de Prea Sfinția Sa în conducerea lucrării spirituale și sociale, activitatea culturală deosebită, grija specială pentru învățământul religios, editările de carte, simpoziioanele științifice, activitatea filantropică, dinamismul și spiritul de bun organizator, intensul efort spiritual și pastoral, prin aducerea de sfinte moaște care constituie tezaure nepieritoare ale Ortodoxiei, înscrise în patrimoniul spiritual eparhial la Dunărea de Jos, activitatea edilitar-gospodărească, strădania depusă la lucrările Sfântului Sinod, ca și la întrunirile în plan național și internațional, în mărturisirea credinței noastre ortodoxe, competența și înțelepciunea cu care reprezintă Biserica la întrunirile ort-

odoxe și ecumenice, teolog adevărat și cărturar desăvârșit, mărturie vie și permanentă de dragoste pentru semeni, comuniunea de suflet, filială, cu P.F.P. Patriarh Teoctist, legăturile duhovnicești cu toată lumea ortodoxă, catolică și protestantă și stâlp de veghe al Ortodoxismului și românismului la „Poarta dintre Occident și Orient“, toate acestea nu fac altceva decât să aducă, în mod evident și firesc, cinste și respect față de dobândirea autocefalității și patriarhatului Bisericii noastre Ortodoxe și în același timp omagiază pe Întâistătătorul ei, Prea F.P. Patriarh Teoctist, cel care în apostoliceasca chemare ne călăuzește pe mai departe în iureșul renașterii moral-spirituale cu tot poporul român.

Reîmprospătând în amintirea noastră faptele mărețe ale trecutului nostru bisericesc, Biserica Ortodoxă Română - cler și credincioși - își pleacă frunțile în semn de aleasă cinstire în fața Întâistătătorilor ei din cei 120, respectiv, 80 de ani, pentru tot ce au înfăptuit cu râvnă sfântă și inimă caldă în vremea arhipăstoririi lor la cârma Patriarhiei Române.

Ne rugăm Bunului Dumnezeu să lumineze și să îndrume activitatea Bisericii noastre strămoșești spre noi orizonturi de slujire a Evangheliei iubitului Său Fiu, Domnul nostru Iisus Hristos.

BIBLIOGRAFIE

1. Balamaci, arhim. Fotie, *Documente. Corespondența între Patriarhia de Constantinopol și mitropolitul Ungrovlahiei D.D. Nifon, între domnitorul Alexandru I. Cuza și între toate Bisericile Ortodoxe cu privire la legile aprobate de către Guvernul român pentru Sinodul din 1864*, București, 1913.
2. Dincă, diac. George, *Episcopul Melchisedec, apostol al Unirii Principatelor Române și mare erudit al vremurilor*, în revista „Glasul Bisericii“, XL (1981), nr. 1-2.
3. Drăgoi, preot Eugen, *O sută de ani de la nașterea episcopului Melchisedec Ștefănescu*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, CX (1992), nr. 4-6.
4. Ghibu, Onisifor, *Înființarea Patriarhatului român*, Cluj, 1925.
5. Ioniță, Alexandru M., *Centenarul autocefalității Ortodoxe Române*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, CIII (1985), nr. 5-6.
6. Idem, *Cei patru mari patriarhi ai celor 60 de ani de patriarhat ortodox românesc*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, CIII (1985), nr. 9-12.
7. Mareș, preot Ioan, *Ierarhi moldoveni, susținători ai ridicării Bisericii Ortodoxe Române la rangul de patriarhie*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, CIII (1985), nr. 9-12.
8. Nicolae, Î.P.S., Mitropolitul Banatului, *Evenimentele de acum 50 de ani*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, XCIII (1975), nr. 11-12.
9. Păcurariu, pr. prof. Mircea, *Câteva considerații cu privire la proclamarea autocefalității*

și la înființarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, în revista „Mitropolia Banatului“, XXV (1975), nr. 10-12.

10. Idem, *Autocefalie și Patriarhie românească*, în „Telegraful român“, CXXXIII (1985), nr. 13-14 și 15-16.

11. Pârvu, Constantin, *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române*, în revista „Studii teologice“, 1954, nr. 9-10.

12. Rămureanu, pr. prof. I., *La a 90-a aniversare a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, XCIII (1975), nr. 11-12.

13. Stan, pr. prof. Liviu, *Autocefalie și autonomie în Ortodoxie*, în revista „Mitropolia Olteniei“, XIII (1961), nr. 5-6.

14. Idem, *Srijinirea luptei de independență a poporului român prin lupta Bisericii pentru autocefalie*, în revista „Ortodoxia“, XX (1968), nr. 4.

15. Sturdza, D.A., și Colescu-Vartic, C., *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, VI, 1, București, 1896.

16. Șerbănescu, pr. Nicolae I., *Optzeci de ani de la dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, 25 aprilie 1885 - 25 aprilie 1965*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, LXXXIII (1965), nr. 3-4.

17. Idem, *Înființarea Patriarhiei Române (1925)*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, XCIII (1975), nr. 11-12.

18. Idem, *Șasezeci de ani de la înființarea Patriarhiei Române (1925-1985)*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, CIII (1985), nr. 9-12.

19. Vasilescu, Gheorghe, *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române*, în „Vestitorul Ortodoxiei“, anul XVI (2005), nr. 349-350.